

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3569

Vragen van de leden **Podt** (D66), **Brekelmans** (VVD), **Ceder** (ChristenUnie) en **Slootweg** (CDA) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en de Ministers voor Primair en Voortgezet Onderwijs, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening over *actuele problemen van Oekraïense ontheemden* (ingezonden 31 mei 2022).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid), mede namens de Ministers voor Primair en Voortgezet Onderwijs, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (ontvangen 15 juli 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 3212.

Vraag 1

In hoeverre is de manier waarop gevluchte Oekraïense kinderen onderwijs krijgen afhankelijk van de gemeente waar zij wonen, bijvoorbeeld ten aanzien van Nederlands of Oekraïens onderwijs? Vindt u eventuele verschillen tussen gemeenten problematisch?

Antwoord 1

Gemeenten en scholen maken samen keuzes op welke wijze het best voor een onderwijsaanbod voor deze kinderen kan worden gezorgd, afhankelijk van de lokale situatie. Dat hierbij verschillen zijn, vinden wij niet op voorhand problematisch. Het heeft de voorkeur dat kinderen terecht kunnen op bestaande nieuwkomersvoorzieningen, die daarvoor de nodige expertise hebben. Op die voorzieningen is niet altijd voldoende plek, dus wordt er gewerkt aan opschaling of er worden tijdelijke onderwijsvoorzieningen ingezet. Op tijdelijke onderwijsvoorzieningen is ruimte voor inzet van het Oekraïens onderwijs. Daarbij verwachten wij ook van tijdelijke onderwijsvoorzieningen, naast een inzet van ten minste een derde van de onderwijstijd op inhoudelijk vakonderwijs en ten hoogste een derde op andere onderwijsgerichte activiteiten, een inzet van minimaal een derde van de onderwijstijd op de Nederlandse taal. Het is namelijk belangrijk dat kinderen die in Nederland verblijven kennismaken met de Nederlandse taal, ook als ze redelijk snel weer naar Oekraïne terugkeren. Dit is opgenomen in de ontwerpregeling die uw Kamer met de brief van 7 juni jongstleden is voorgelegd (Kamerstuk 36 106, nr. 9). Daarmee wordt tevens een aantal centrale uitgangspunten voor onderwijs aan deze kinderen vastgelegd.

Vraag 2

Bent u bekend met de situatie van Oekraïense kinderen die in eigen land bijna eindexamen zouden doen en die de voorkeur geven aan het afronden van hun Oekraïense opleiding die toegang geeft tot zowel Oekraïense als Nederlandse universiteiten? Bent u ervan op de hoogte dat sommige gemeenten, zoals Rotterdam, Dordrecht en Arnhem, binnen de internationale schakelklas (ISK) voor deze leerlingen Oekraïense lessen integreren zodat zij met het diploma dat zij in Nederland halen ook naar een Oekraïense universiteit kunnen? Deelt u de mening dat het ongunstig is dat deze kinderen nu veelal wordt aangeraden het Nederlandse onderwijssysteem te volgen terwijl zij met een Nederlands diploma geen toegang hebben tot de Oekraïense universiteit? Kunt u deze informatie delen met andere gemeenten en hen stimuleren eenzelfde onderwijsplan op te stellen?

Antwoord 2

Wij zijn ervan op de hoogte dat er Oekraïense jongeren zijn die op afstand verder onderwijs volgen vanuit Oekraïne. Dat is begrijpelijk wanneer jongeren op het punt stonden een Oekraïens diploma te halen. Voor deze groep faciliteren we daarom ook het afleggen van de Oekraïense toelatingsexamens tot het hoger onderwijs. De regering geeft ook deels ruimte aan het volgen van Oekraïens afstandsonderwijs binnen de onderwijstijd in Nederland. De regering ziet echter geen ruimte voor een volledig Oekraïens onderwijsaanbod voor kinderen die in Nederland verblijven en stimuleert dit dan ook niet. Het is namelijk essentieel dat kinderen een volwaardig onderwijsaanbod krijgen dat past bij hun ontwikkeling. Alleen afstandsonderwijs is daarvoor niet voldoende. Het is daarom belangrijk dat alle kinderen in Nederland naar school gaan, voor hun cognitieve ontwikkeling en voor hun sociaal-emotionele welbevinden. Daarbinnen is op tijdelijke onderwijsvoorzieningen wel ruimte voor inzet van de Oekraïense taal, zoals toegelicht in het antwoord op vraag 1.

Vraag 3

Wat zijn de gevolgen voor het verlies of stoppen van werk van Oekraïense ontheemden? Betekent dit dat ze hun leefgeld weer terugkrijgen? Zo nee, hoe wordt omgegaan met het feit dat mensen dan geen inkomsten meer hebben? Wat zijn de consequenties voor hun zorgverzekering als hun werk stopt?

Antwoord 3

Oekraïense ontheemden die stoppen met werken hebben recht op leefgeld. Tevens kunnen zij gebruikmaken van de Regeling Medische Zorg Ontheemden (RMO) die op 1 juli is ingegaan.

Vraag 4

Welke consequenties hebben nuluren-contracten bij Oekraïense ontheemden voor hun zorgverzekering en hun leefgeld?

Antwoord 4

Op dit moment vervalt het leefgeld op het moment dat een Oekraïense ontheemde gaat werken. Naar aanleiding van een eerste evaluatie wordt de Regeling Opvang Ontheemden Oekraïne aangepast. Daarbij wordt ook gekeken welke mogelijkheden er, met name met het oog op de uitvoerbaarheid, zijn om rekening te houden met wisselende inkomsten van ontheemden.

Vraag 5

Welke oplossingen worden voorzien voor kinderopvang voor kinderen van Oekraïense ontheemden? Klopt het dat er op dit moment vooral sprake is van tijdelijke oplossingen, bijvoorbeeld gelinkt aan opvangvoorzieningen? Welke oplossingen zijn voorzien voor de (iets) langere termijn? In hoeverre hangen oplossingen af van de gemeente waar iemand woont of wordt opgevangen?

Antwoord 5

Oekraïense ontheemden hebben het recht om in loondienst deel te nemen aan de Nederlandse arbeidsmarkt. Veelal betreft het Oekraïense vrouwen met kinderen (omdat hun partner in Oekraïne is achtergebleven in verband met de Oekraïense dienstplicht). Om het recht op arbeid in loondienst te kunnen

effectueren, is gebruik van kinderopvang nodig om arbeid en de zorg voor kinderen te kunnen combineren. Het kabinet heeft daarom besloten dat Oekraïense ontheemden aanspraak kunnen maken op kinderopvangtoeslag als zij aan de geldende voorwaarden voldoen. Hierdoor wordt kinderopvang financieel toegankelijker¹. Momenteel wordt gewerkt aan een wetswijziging die dat mogelijk maakt. Vooruitlopend hierop zal Toeslagen worden gevraagd om al conform de voorgenomen wetswijzigingen te handelen. Dit betekent dat Toeslagen voorschotten zal verstrekken.

Voor niet-werkende Oekraïense ontheemden geldt dat zij gebruik kunnen maken van het aanbod dat door gemeenten wordt georganiseerd. Dit gaat van een incidenteel activiteitenaanbod tot deelname aan een programma voor voorschoolse educatie, en kan per gemeente verschillen. Daarbij is het beeld dat Oekraïense ouders ook vaak kiezen voor informele vormen van opvang, in lijn met hoe dit in Oekraïne vaak georganiseerd wordt. Voor de langere termijn wordt ingezet op instroom in de reguliere, bestaande voorzieningen voor kinderopvang. Deze instroom is mogelijk via de bestaande financieringstromen van het Rijk (de kinderopvangtoeslag) of de gemeente (o.a. voorschoolse educatie en sociaal-medische indicatie).

Vraag 6

Kunt u zich voorstellen dat de flexibiliteit die werken als ZZP'er biedt voor vrouwen die hier alleen met kinderen naartoe zijn gekomen (en die vaak in Oekraïne al als zelfstandige werkzaam waren) gunstig kan zijn? Welke stappen worden nu gezet om zelfstandig werk voor Oekraïense ontheemden mogelijk te maken?

Antwoord 6

De groep ontheemden uit Oekraïne bestaat ook uit kwetsbare, soms door oorlogsgeweld getraumatiseerde mensen. Het is van groot belang dat ontheemden die willen werken, dit conform cao's en wet- en regelgeving tegen goede arbeidsvoorwaarden en onder goede arbeidsomstandigheden kunnen doen. Door de vrijstelling van de tewerkstellingsvergunningsplicht te beperken tot arbeid in loondienst, zijn de vreemdelingen die op grond daarvan aan het werk gaan, naar verwachting beter beschermd tegen misstanden zoals onderbetaling of onveilige en ongezonde arbeidsomstandigheden. Daarnaast is het toezicht en handhaving ten aanzien van zelfstandigen complexer dan bij arbeid in loondienst. Hoewel wij begrijpen dat werken als zzp'er flexibiliteit kan bieden, zijn wij vanwege het risico op misstanden op dit moment niet voornemens om de vrijstelling uit te breiden tot arbeid als zelfstandige. Wel is het mogelijk om de opdrachtgever een tewerkstellingsvergunning te laten aanvragen, zodat onder de voorwaarde van een tewerkstellingsvergunning wel arbeid als zelfstandige kan worden verricht.

Vraag 7

Welke stappen worden gezet om Oekraïense ontheemden te ondersteunen richting werk? Wordt daarbij ook specifiek gekeken naar mensen met ervaring in krapteberoepen zoals onderwijs?

Antwoord 7

Oekraïense ontheemden die in Nederland aan het werk gaan kunnen gebruik maken van kinderopvang en kinderopvangtoeslag aanvragen. Deze voorziening is bedoeld om ervoor te zorgen dat deze groep vluchtelingen die grotendeels uit vrouwen met kinderen bestaat te ondersteunen om te kunnen gaan werken.

Vraag 8

Kunt u zich voorstellen dat er binnen de Oekraïense gemeenschap in Nederland nog veel onduidelijkheid is over de rechten onder de beschermde status en over de duur van deze status? Wat wordt gedaan om mensen meer duidelijkheid te bieden?

¹ Kamerstuk 36 045, nr. 95.

Antwoord 8

Wij kunnen ons goed voorstellen dat binnen de Oekraïense gemeenschap in Nederland onduidelijkheid is over de rechten onder de beschermde status en over de duur van deze status. Wij proberen beschikbare informatie zo goed mogelijk te communiceren. Het DG Oekraïne is in contact met onder meer belangenverenigingen voor Oekraïense ontheemden om de informatie zo snel en juist mogelijk bij de ontheemden te krijgen.

Vraag 9

Welke overwegingen zijn er voor de huidige termijn voor een status? Wordt hierin de mogelijkheid om werk en studie op de iets langere termijn te plannen ook meegewogen?

Antwoord 9

De huidige status van ontheemden hangt samen met de Richtlijn tijdelijke bescherming van de EU. De termijn van deze richtlijn is één jaar, met een mogelijke verlening tot drie jaar. Het is daarom op dit moment lastig om iets te zeggen over de termijn voor de huidige status. Er wordt verkend of er voor onder meer werk en studie tijdelijk mogelijkheden zijn.

Vraag 10

Op welke wijze worden Oekraïense ontheemden geïnformeerd over de voor hen relevante, meest recente regelingen en voorzieningen? In hoeverre wordt actief gebruik gemaakt van media die door Oekraïners zelf actief worden gebruikt, zoals Telegram?

Antwoord 10

Oekraïense ontheemden worden zowel via reguliere als via veel door Oekraïners gebruikte kanalen geïnformeerd. Dit gebeurt onder meer via belangenverenigingen voor Oekraïners. Informatievoorziening is, onder meer door het gebruik van andere platforms dan gebruikelijk in Nederland, een belangrijk aandachtspunt.

Vraag 11

Wat is op dit moment het beeld van het functioneren van de gemeentelijke opvang voor Oekraïense ontheemden? Worden Oekraïners zelf betrokken bij de inrichting van deze opvang en gevraagd naar hun wensen? Zijn er over het algemeen voldoende voorzieningen, bijvoorbeeld speelplekken voor kinderen en de mogelijkheid om te koken?

Antwoord 11

Er is geen eenduidig beeld over het functioneren van de Gemeentelijke Opvang Oekraïners (GOO). De handreiking GOO is leidend. Afhankelijk van de beschikbare locatie worden voorzieningen naar mogelijkheden op basis van deze handreiking ingericht.

Vraag 12

Klopt het dat er aanzienlijke verschillen kunnen zijn tussen gemeenten met betrekking tot het uitkeren van het leefgeld – dat bijvoorbeeld niet alle gemeenten leefgeld uitkeren aan mensen zonder bankrekening? In hoeverre wordt nu in alle gemeenten tijdig leefgeld uitgekeerd?

Antwoord 12

Onlangs heeft de VNG een uitvraag / analyse gedaan naar de opvang en begeleiding van Oekraïense Ontheemden: zie Analyse opvangen begeleiding Oekraïners. In deze analyse is opgenomen dat vrijwel alle gemeenten leefgeld uitkeren. In deze uitvraag is niet nader gespecificeerd op welke wijze de gemeenten het leefgeld uitkeren en of dit tijdig plaatsvindt. De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid actualiseert op dit moment de Regeling Opvang Ontheemden Oekraïne (ROOO) waar de verstrekking van het leefgeld onderdeel vanuit maakt.

Vraag 13

Is er in beeld welke problemen Oekraïense ontheemden ervaren als zij willen verhuizen of verplaatsen naar een andere gemeente, bijvoorbeeld omdat ze daar werk hebben gevonden?

Antwoord 13

Het is bekend dat de beschikbare capaciteit in verschillende gemeenten / veiligheidsregio's volledig wordt gebruikt. Dit komt o.a. omdat het aantal beschikbare plekken per Veiligheidsregio is vastgesteld en daarmee ook verspreid is over Nederland. Er zijn geen concrete signalen dat verhuizing in de BRP tot problemen leidt.

Vraag 14

Welke consequenties zijn er voor Nederlanders die Oekraïners opvangen, maar die zelf ondersteuning ontvangen, zoals WMO-voorzieningen? Is het de bedoeling dat gemeenten inwoners die opvang bieden hierop korten, of geldt hiervoor hetzelfde als voor de kostendelersnorm, dat mensen er niet op achteruit mogen gaan? Zo ja, kunt u gemeenten hierover informeren?

Antwoord 14

Het tijdelijke verblijf van ontheemden heeft geen gevolgen voor de hoogte van de bijstandsuitkering, de uitkering van de SVB of het UWV. De uitkeringsgerechtigde dient wel bij de gemeente of de SVB te melden dat hij/zij een ontheemde in huis heeft. Eventuele afspraken die zijn gemaakt over een vrijwillige bijdrage die wordt ontvangen van de ontheemde dienen eveneens te worden gemeld.

Met betrekking tot de kostendelersnorm voor de bijstandsuitkering geldt het volgende: wanneer het gaat om personen van 21 jaar en ouder, die tijdelijk inwonen bij een uitkeringsgerechtigde, dan hoeft degene die tijdelijk inwoont niet mee te tellen voor de kostendelersnorm. De gemeente dient dan vast te stellen dat het gaat om tijdelijk verblijf. De uitkeringsgerechtigde moet ook bij de gemeente te melden dat hij/zij een ontheemde in huis heeft. Eventuele afspraken die zijn gemaakt over een vrijwillige bijdrage die wordt ontvangen van de ontheemde dienen eveneens te worden gemeld.

Ook voor de AOW geldt dat de eerste zes maanden de uitkering niet wordt verlaagd als er tijdelijk Oekraïners worden opgevangen. Voor een AOW-gerechtigde met een (hoge) alleenstaande uitkering wordt deze dan tijdelijk niet verlaagd naar een (lagere) uitkering voor gehuwden/samenwonenden.

Vraag 15

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de plannen voor langere termijn huisvesting voor Oekraïense ontheemden?

Antwoord 15

Met de toestroom van ontheemden uit Oekraïne neemt ook de vraag naar woonruimte toe. Deze extra vraag komt in een tijd waarin veel mensen al moeite hebben met het vinden van een woning. Daarom zet het kabinet in op het versneld toevoegen van woonruimte door vastgoedtransformatie en de bouw van flexwoningen. De Minister voor VRO heeft de Taskforce Versnelling Tijdelijke Huisvesting opgericht om gemeenten en andere betrokken partijen hierbij actief te ondersteunen. Dit zullen zij onder andere doen door vraag en aanbod bij elkaar te brengen, haalbaarheidsstudies uit te voeren, projecten aan te jagen en impasses te doorbreken. Daarnaast wordt €100 miljoen vrijgemaakt door het naar voren halen van de Woningbouwimpuls (Wbi)-middelen uit het jaar 2026. De woningen worden ingezet voor diverse doelgroepen, zoals onder andere ontheemden uit Oekraïne.